

MVO in het UMC Utrecht: Geen loze kreet

Het UMC Utrecht vindt het vanzelfsprekend om maatschappelijk verantwoord en duurzaam te werken omdat het als zorginstelling een voorbeeldfunctie heeft op het gebied van een gezonde en duurzame leefomgeving. Gezondheid en duurzaamheid zijn naadloos aansluitende begrippen. Gezondheid gaat over welzijn en duurzaamheid over een leefbare omgeving voor huidige en toekomstige generaties. Op 11 november 2011, de dag van de duurzaamheid, plaatste de raad van bestuur een handtekening onder het *Manifest maatschappelijk verantwoord inkopen en ondernemen*. Een paar weken later ondertekende het UMC Utrecht samen met andere zorginstellingen, -verzekeraars en toeleveranciers het *Manifest voor een gezonde toekomst van de zorgsector, MVO geeft zorgsector nieuwe vleugels en nieuwe teugels*. Door deze manifesten te ondertekenen benadrukt het UMC Utrecht MVO van groot belang te vinden voor de toekomst. In dit artikel gaan we kort in op de praktijk van een duurzaam UMC Utrecht.

Door: G. Pieters en W. van der Werf

Willem van der Werf

Bij MVO gaat het om het verbinden van de thema's mensen (people), milieu (planet) en bedrijfsvoering (profit). In het UMC wordt hieraan al volop gewerkt. Het milieuzorgsysteem van het gehele UMC Utrecht is sinds 1999 gecertificeerd volgens de ISO 14001 norm – als enige ziekenhuis in Nederland! Verder heeft het UMC Utrecht een interne arbodienst die structureel werkt aan het verbeteren van de veiligheid en de arbeidsomstandigheden. Er zijn goede resultaten geboekt, maar het UMC Utrecht wil zich blijven verbeteren.

People

Het begrip People is door het UMC Utrecht vertaald in diverse activiteiten en interventies, die bijdragen aan duurzame inzetbaarheid (zie kader). Het UMC Utrecht wil een aantrekkelijke werkgever zijn en blijven voor de huidige en toekomstige medewerkers. Het is de bedoeling dat medewerkers gestimuleerd worden om zelf verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen werk en ontwikkeling (duurzame inzetbaarheid) en hierover in gesprek zijn met hun lei-

dinggevende (volwaardige arbeidsrelatie). Medewerkers hebben jaarlijks een persoonlijk budget om onder andere de duurzame inzetbaarheid te verbeteren. Dit budget kan bijvoorbeeld worden ingezet voor fitness, yoga en het volgen van een cursus/studie/masterclass. Ze kunnen verder één keer per vijf jaar een loopbaanoriëntatie volgen bij het loopbaancentrum. Via de website www.dokterhoe.nl is er voor medewerkers informatie te vinden over gezond leven en gezond werken. Er zijn voor alle beroepsgroepen faciliteiten op het gebied van coaching, counseling, supervisie en intervisie. Tevens biedt het UMC Utrecht diverse trainingen en interventies aan op het gebied van ontwikkeling, mobiliteit en gezondheid. Voorbeelden hiervan zijn:

- bewust omgaan met verandering;
- effectief met je tijd omgaan;
- opkomen voor jezelf;
- levensfasebewust leidinggeven;
- ontwikkeltraject persoonlijk leiderschap voor onderzoekers in opleiding;
- 'werken in balans';
- counseling van jonge professionals;

Gerda Pieters

- RSI-preventie;
- omgaan met agressie.

In de Cao 2011-2013 van de UMC's is duurzame inzetbaarheid een speerpunt. Het is tegelijkertijd een weinig concreet thema binnen arbeidsorganisaties. Het UMC Utrecht heeft met vertegenwoordigers van de verschillende disciplines van de arbo- en milieudienst (AMD) in 2011 een projectgroep gevormd. Deze groep is begonnen met brainstormsessies over de volgende zaken:

- Wat verstaan we onder duurzame inzetbaarheid?
- Hoe duurzaam zijn we zelf in en buiten ons werk?
- Wat investeren we zelf in onze ontwikkeling, gezondheid en mobiliteit?
- Hoe kunnen we het onderwerp doen laten leven binnen de organisatie?
- Wie hebben we daarbij nodig?
- Hoe verbinden we het thema met het werk in de zorg?

De overige AMD-medewerkers zijn in dit proces betrokken door hun vragen op grote vellen op te hangen binnen de AMD. Iedereen kon er zijn eigen invulling aan geven. Vervolgens is de dialoog met alle AMD-medewerkers tijdens afdelingsbesprekingen, beleidsdagen maar ook afdelingslunches gevoerd. Na enkele maanden is de werkgroep uitgebreid met een trainer/adviseur van de directie Onderwijs en Opleidingen en een adviseur van het loopbaancentrum van het UMC Utrecht.

Uitkomst was dat het thema duurzame inzetbaarheid nog niet breed leeft onder medewerkers en leidinggevend. De dialoog hierover is niet structureel en het kortetermijndenken gaat voor het langetermijndenken. Om te komen tot duurzame inzetbaarheid is bewustwording bij leidinggevend en medewerkers nodig en is de dialoog hierover cruciaal. Hoe we dit vorm gaan geven is nu het agendapunt van onze bijeenkomsten.

Planet

Duurzaamheid in de breedste zin van het woord, betekent dat er binnen het UMC Utrecht naast de patiënt- en personele kant aandacht is voor de leefomgeving. We streven ernaar de milieuprestaties steeds verder te verbeteren. Op het gebied van duurzaamheid zijn voor het UMC Utrecht energie, duurzaam bouwen en duurzaam inkopen de relevante thema's. Daarom zijn hierover in het energie-efficiencyplan 2009-2012 en het meerjarenbeleid Milieu 2010-2014 scherpe doelstellingen opgenomen. De doelstelling voor energie is dat de energie-

Duurzaam inzetbaar

Duurzaam inzetbaar betekent dat medewerkers doorlopend in hun arbeidsleven over daadwerkelijk realiseerbare mogelijkheden evenals over de voorwaarden beschikken om in hun huidige en toekomstige werk, met behoud van gezondheid en welzijn, te (blijven) functioneren. Dit impliceert een werkcontext die hen hiertoe in staat stelt, evenals de attitude en motivatie om deze mogelijkheden daadwerkelijk te benutten.

BREEAM staat voor Building Research Establishment Environmental Assessment Method en is een beoordelingsmethode om de duurzaamheidsprestatie van nieuwbouw en verbouw van gebouwen te bepalen. Er is een set van criteria voor acht categorieën.

BREEAM onderscheidt vijf beoordelingsniveaus:

■ PASS ≥ 30% van de criteria	■ EXCELLENT ≥ 70%
■ GOOD ≥ 45% van de criteria	■ OUTSTANDING ≥ 85%
■ VERY GOOD ≥ 55%	

efficiency in 2013 tien procent is verbeterd ten opzichte van 2008. Voor bouwprojecten boven de € 150.000 moet worden gestreefd naar een niveau GOOD volgens BREEAM (zie kader). Op het gebied van duurzaam inkopen is een doelstelling op basis van de landelijke duurzaamheidscriteria (Agenschap NL¹) en algemene UMC Utrecht duurzaamheidscriteria (zoals PVC-vrije producten) vastgesteld: de doelstelling voor 2013 is dat vijftig procent van de goederen en diensten duurzaam wordt ingekocht.

Warmteterugwinning

Het meeste gas dat het UMC Utrecht gebruikt, wordt in de warmtekrachtinstallatie omgezet in elektriciteit en warmte. Bij dat proces komen rookgassen vrij die met een temperatuur van

Warmteterugwinning in het UMC Utrecht

140 °C door een stalen schoorsteen naar buiten worden geblazen. Er gaat dus veel warmte verloren en dat is niet alleen jammer voor het milieu maar ook zonde van het geld. Daarom is in 2010 tussen de warmtekrachtinstallatie en de schoorsteen een extra warmtewisselaar geplaatst om de warmte uit de rookgassen terug te winnen; hierop is een lage-temperatuurwarmtenet aangesloten. Dat nieuwe net bestaat uit een waterleidingstelsel van een kilometer lang door de kelder onder het gebouw, waardoor het in de schoorsteen opgewarmde water stroomt. Het vertakt zich vervolgens naar de naverwarmers (ruimteverwarming van behandelafdelingen, kantoren, bedrijfsrestaurant enzovoort) wanneer de thermostaat hoger wordt gedraaid. Deze krijgen nu de warmte die anders de buitenlucht zou zijn ingegaan.

Koudwaternet

Tegelijkertijd met het lage-temperatuurwarmtenet is er een apart koudwaternet aangelegd. In het UMC Utrecht wordt op tientallen plekken met aparte koelers extra gekoeld: denk aan ruimtes waar serverkasten of apparatuur staan, die veel warmte afgeven bijvoorbeeld

Duurzaam UMC Utrecht

100% groene stroom
afval scheiden in 20 stromen
warmte- en koudeopslag in de bodem
65% medewerkers per fiets of OV naar het werk
waterbesparende kranen, toiletten en douches
100.000 liter biologische melk per jaar
kopieerpapier met FSC-keurmerk
milieuzorgsysteem ISO 14001

Wat is bekend?

- Een gecertificeerd milieuzorgsysteem is een grote stimulans voor het verbeteren van de milieuprestaties van het UMC Utrecht. *Planet* is daarom op dit moment beter georganiseerd dan *people*. Het UMC Utrecht heeft daarom ook meer inzicht in de milieuprestaties dan de prestaties op het gebied van duurzame inzetbaarheid. Maar er wordt hard gewerkt aan de duurzame inzetbaarheid.

Wat is nieuw

- De ondertekening door de RvB van twee manifesten in het kader van maatschappelijk verantwoord ondernemen en duurzaamheid is een nieuwe ontwikkeling in de zorg. Het UMC Utrecht bekrachtigt hiermee dat MVO *business as usual* is en dat zij hierop kan worden aangesproken.

Wat kun je ermee?

- De milieuprestaties van het UMC Utrecht zijn sinds het ISO 14001 certificaat enorm verbeterd.
- De ondertekening van de manifesten door de RvB is een nieuwe impuls om het gehele spectrum van MVO verder te ontwikkelen en verbinding te krijgen tussen de verschillende thema's. Dit is zeer nodig voor een toekomstbestendige gezondheidszorg!

een MRI. Maar al die aparte koelmachines nemen veel ruimte in beslag. Bovendien is koelen op deze manier niet efficiënt. De koelinstallaties zijn daarom vervangen door het koudwaternet, een centraal buizenstelsel met een lengte van ongeveer een kilometer waarop alle continu te koelen ruimtes worden aangesloten. Dit koudwaternet is verbonden met het al bestaande koelwaternet, dat onder meer koude uit de grond haalt waarmee de warme buitenlucht die binnenkomt wordt gekoeld. Deze maatregel bespaart energie omdat één grote centrale koeling efficiënter is dan allerlei losse koelmachines en de vrijkomende warmte nuttig gebruikt wordt. Daarnaast levert het veel extra ruimte op omdat tientallen koelmachines verdwijnen. De aanleg van twee nieuwe waterleidingnetten voor koud en warm water kost geld, maar het UMC Utrecht verwacht die investering in ongeveer zeven jaar terug te verdienen.

Profit

De aanleg van een laag temperatuur warmtenet en een koudwaternet hebben in 2011 al een besparing opgeleverd van 438.000 kWh elektra en 878.500 m³ gas – te vergelijken met het elektragebruik van honderd en het gasgebruik van vijfhonderd eengezinshuishoudens. Dit staat voor een bedrag van ruim € 315.000! Door de energiebesparende maatregelen en de inkoop van groene stroom is er in 2011 6400 ton minder CO₂ uitgestoten. Eind 2011 is een nieuwe centrale serverruimte voor het gehele UMC Utrecht geopend. Door koelen met buitenlucht, scheiden van koude en warme luchtstromen en inzet van energiezuinige technieken behoort dit tot de meest energiezuinige centra ter wereld. De besparingen worden in 2012 zichtbaar.

Bij het inkopen van producten en diensten zijn steeds vaker landelijke en/of UMC Utrecht specifieke duurzaamheidscriteria meegenomen. Dit heeft ertoe geleid dat van de in 2011 uitgevoerde inkoopprojecten 53 procent van de facilitaire en 48 procent van de medische producten duurzaam zijn ingekocht.

Noot

- 1 Agentschap NL heeft in samenwerking met marktpartijen criteriadocumenten ontwikkeld voor duurzaam inkopen (zie website www.agentschapnl.nl).

Informatie over de auteurs

Gerda Pieters is beleidsadviseur gezondheidsmanagement van het UMC Utrecht, G.E.Pieters@umcutrecht.nl.

Willem van der Werf is milieudeskundige van het UMC Utrecht, w.vanderwerf@umcutrecht.nl